

Cremallera

Castellbell i el Vilar

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Castellbell i el Vilar
Alçada: 209

Coordenades:

Latitud: 41.63047
Longitud: 1.86626
UTM Est (X): 405564
UTM Nord (Y): 4609370

Classificació

Número de fitxa 08053 - 199
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Obra civil
Estil / època: Contemporani
Segle XIX-XX
Any 1892
Estat de conservació Dolent
Notes de conservació: Ple de vegetació invasiva.
Protecció Inexistent
Accés Fàcil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Pública
Titular: Ferrocarrils Generalitat de Catalunya
Fitxes associades:
[Antic pont del Cremallera](#)
Autoria de la fitxa Jordi Montlló i Laura Bosch
Data de registre de la fitxa: ds., 20/05/2017 - 02:00

Descripció

A mitjan segle XIX pujaven anualment a Montserrat unes 20.000 persones i, un cop finalitzada la carretera, entre els anys 1858-1859, que unia l'estació del Nord de Castellbell i el Vilar amb el monestir ho feien 30.000. Pensant en els guanys que comportaria l'explotació turística dels visitants del monestir de Montserrat, l'enginyer Joaquim Carrera i Sairol s'associà amb el capitalista Josep Mª González i, un cop visitades diverses companyies suïsses, van acordar el 1878 la redacció del projecte d'un tren Cremallera: Ferrocarril, en parte funicular a engranage, desde la estación de Monistrol, en la línea de Zaragoza a Pamplona y Barcelona, al Monasterio de Montserrat. El projecte fou presentat al govern espanyol l'any 1880 i no trigarien gaire en presentar-lo també a l'Ajuntament de Castellbell i el Vilar, presidit per Jaume Fainé. El projecte fou aprovat l'any següent pel Senat espanyol i, el 31 de desembre de 1882, es constituí a Barcelona la societat Ferrocarriles de Montaña a Grandes Pendientes SA, de la que foren accionistes, entre d'altres, Romà Macaya, Pere Garriga i Nogués, Víctor Balaguer, cronista de Barcelona i gran impulsor del Montserrat turístic de masses, i Josep Balcells i Vallbona, pare dels futurs amos de la fàbrica tèxtil de la Bauma.

La línia es dividia en dues seccions principals. La primera anava des de l'estació de Castellbell i el Vilar, anomenada aleshores Monistrol-Partida, fins a l'estació de Monistrol de Montserrat, anomenada Monistrol-Vila, i la segona secció des d'aquesta estació fins a Montserrat. Les locomotores que sempre anaven al darrera empenyent els vagons, estaven autoritzades a remolcar 60 tones a la primera secció, és a dir, podien dur quatre o sis cotxes, i només 24 tones a la segona secció, és a dir, només arrossegaven dos vagons. A l'hivern, per la manca de clients, els trens arrossegaven un sol cotxe.

La línia s'iniciava amb una corba a l'esquerra, travessava el pas a nivell de la carretera que anava al Vilar i a Rellinars i entrava en l'anomenat cul-de-sac, on entrava en primer lloc la màquina arrossegant els vagons i d'on sortiria empenyent-los en direcció a la Bauma. Començava el descens, travessava un altre pas a nivell de la carretera que de l'estació del Nord anava fins a Montserrat, deixava a l'esquerra l'estació primitiva i vorejava per la part alta de les cases de la barriada de la Bauma de Castellbell i el Vilar, al final de la qual travessava per un primer pont que hi havia sobre el camí que anava a Vacarisses i tot seguit passava la riera de Merà mitjançant un interessant pont de pedra que, com l'anterior, encara es conserven en l'actualitat. Entre els fusters que treballaren en aquella obra podem destacar el senyor Pere Masats i Trullàs, de la Bauma, que a l'era de cal Genovès construï les cintres de fusta per a la construcció dels arcs del pont de la riera de Merà.

Observacions:

Deixa de funcionar el 1957.

Història

S'inaugurà el 6 d'octubre de 1892; amb un tren especial de la Companyia del Nord, que va sortir de Barcelona a les 5.53 h del matí i va arribar a l'estació de Castellbell i el Vilar a les 8.18 h. Allí els esperava un tren especial del Cremallera amb la locomotora número 5 i el cotxe A-1, adornat amb l'escut de Catalunya, que transportà les autoritats al monestir de Montserrat, on arribaren a les 9.11 h. El servei regular s'inicià el mateix dia de la inauguració i sabem que fins el 31 de desembre l'utilitzaren 8.575 viatgers.

Quan la Companyia del Nord va instaurar un servei de trens accelerats entre Barcelona i Castellbell i el Vilar, el nombre de passatgers del Cremallera augmentà molt. Aleshores l'enllaç amb l'estació del Cremallera es feia mitjançant una llarga escalinata i l'empresa intentà facilitar l'accés amb un servei gratuït d'equipatges a lloms d'ase. Malgrat tot, l'any 1902, quan ja era Julià Fuchs i Liegme l'enginyer cap d'explotació, s'iniciaren els estudis per a prolongar la línia fins a l'estació del Nord. El senyor Fuchs va presentar dos projectes, una via en forma de bucle, que provocaria unes grans despeses, ja que obligava a construir alts talussos, o una via en forma de cul-de-sac, que era més econòmica i que acabà imposant-se. El

projecte definitiu es presentà a la primeria del 1904, el mes de febrer de 1905 començaren a instal·lar la via i s'autoritza l'explotació del nou recorregut el mes de novembre.

Durant la Setmana Tràgica el Cremallera i el Ferrocarril del Nord deixaren de funcionar, reprenent-ne el servei el 3 d'agost de 1909. Mentre a Montserrat fracassaven els intents de perllongar el tren Cremallera fins a l'ermita de Sant Jeroni, passant per la de Sant Miquel, segons un projecte presentat l'any 1912, a Castellbell i el Vilar s'inaugurava la nova estació de la Companyia del Nord el 14 de juliol de 1913. Les vies del tren Cremallera estaven situades a l'oest de l'estació i ocupaven l'espai entre aquesta i el mur de contenció, mentre que la nova cotxera fou construïda a tocar del túnel del ferrocarril de Nord, sobre una extensió de 400 metres quadrats i a la que s'hi accedia per un carro transbordador, amb tres vies i una capacitat per a nou cotxes de viatgers. Al seu costat hi havia un gran dipòsit d'aigua que es va posar sobre un basament construït amb blocs de formigó.

Bibliografia

FRONTERA, Genís i DEVANT, Jèssica (2004). Castellbell i el Vilar. Història i memòria gràfica. Castellbell i el Vilar: El Brogit.

VALLS i PUEYO, Joan (2002). Les construccions de pedra seca al terme de Castellbell i el Vilar; dins Dovella, núm. 78. Manresa, pàgs. 56 - 59.

